

**LEMJA CHABBOUH-AKŠAMIJA, MIRZA HEBIB,
AMMAR AKŠAMIJA, DŽENIS AVDIĆ, PRAVOSUDNA PALATA:
ELABORAT ZAŠTITE FASADNOG PLATNA = JUDICIAL
PALACE: STUDY ON PROTECTION OF BUILDING'S FACADE,
UNIVERZITET U SARAJEVU - PRAVNI FAKULTET /
UNIVERSITY OF SARAJEVO - FACULTY OF LAW,
SARAJEVO 2020, 197.**

„Elaborat zaštite fasadnog platna Pravosudne palate-konzervacija i restauracija fasade Pravosudne palate“ naziv je projekta koji je realiziran saradnjom Pravnog i Arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Kao rezultat ove projektne saradnje, u izdanju Univerziteta u Sarajevu, 2020. godine publicirana je monografija *Pravosudna palata: Elaborat zaštite fasadnog platna*. Riječ je o publikaciji kroz koju je predstavljen naučno-istraživački projekat zaštite fasade Pravosudne palate u Sarajevu, koji je metodološki obuhvatio: pregled dosadašnjih istraživanja, utvrđivanje izvornog stanja, analizu zatečenog stanja i planiranje konkretnih postupaka zaštite na objektu.

Tekst monografije štampan je dvostubačno, uporedo na bosanskom i engleskom jeziku. Dekanesa Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, prof. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić, u kratkom predgovoru ponudila je osnovne informacije o ovoj publikaciji i saradnji dva fakulteta u Sarajevu. Osim predgovora, uvoda i zaključka, monografiju čine tri poglavlja. U prvom poglavlju naslovljenom *Pravosudna palata/ prilog povijesti sudstva i sudova u Sarajevu* = Judicial Palace: Historical report on judiciary and courts in Sarajevo, predstavljene su činjenice u vezi sa društveno-historijskim promjenama koje su se desile u Bosni i Hercegovini pod austrougarskom upravom, reformama pravnog i političkog sistema, uspostavljanjem modernog višestupanjskog sudstva u drugoj polovini 19. vijeka i pregledom sudske organizacije. U fokusu zanimanja autora je projekt izgradnje Pravosudne palate kao najreprezentativnijeg pravosudnog objekta koji je, kako navode, predstavljao ujedno i najskuplju investiciju u Bosni i Hercegovini za vrijeme austrougarske uprave. U ovom poglavlju detaljno je opisan postupak izgradnje objekta, od objavljivanja konkursa za idejno arhitektonsko rješenje 1910. godine, do stavljanja zgrade u funkciju. Iako je ocjenjivački žiri, kroz sve

elemente koje je valorizirao, odabrao projekt arhitekata Hansa Glazera i Alfreda Kraupe, u konačnici je arhitekta Karl Paržik dobio zadatak da preradi njihov projekt. Na osnovu rješenja ovog češkog arhitekta koji je, djelujući u Sarajevu, ostavio nemjerljiv trag u urbanizaciji i izgradnji najmonumentalnijih građevina Sarajeva u austrougarskom periodu, Pravosudna palata je dobila prepoznatljive elemente neorenesanse i neoklasicizma. Može se uočiti da su se od nastanka ovog reprezentativnog zdanja u duhu kasnog historicizma, pa do danas, prostorije Pravosudne palate koristile u različite svrhe, ali je zgrada zadržala svoju primarnu funkciju. Danas su sastavni dio ovog kompleksa sljedeće institucije: Rektorat Univerziteta u Sarajevu, Pravni fakultet, Kantonalni i Općinski sud te Kazneno-popravni zavod sa zatvorom. Prema zapažanju autora monografije, tradiciju pravnog obrazovanja unutar Pravosudne palate možemo posmatrati ne samo iz ugla bosanskohercegovačke pravničke zajednice, nego i kao dio kulturno-historijske baštine.

Osnovne pravne informacije o Pravosudnoj palati kao nacionalnom spomeniku, te postupcima i intervencijama koje je, u skladu sa statusom ovog objekta moguće primjenjivati, iznesene su u drugom poglavlju monografije pod naslovom *Pravosudna palata: pravni okvir u postupku zaštite nacionalnog spomenika = Judicial palace: Legal framework in the process of national monument protection*. U trećem poglavlju naslovljenom *Komentari uz crteže elaborata zaštite = Comments on drawings and sketches of the study*, opisane su projektne faze koje uključuju komparativne analize izvornog i zatečenog stanja objekta kao i intervencije koje su se primjenile u zaštiti objekta.

Zahvaljujući analizama i foto-dokumentaciji, zgrada je, prema riječima autora, zadržala originalnost u osnovnoj formi, ritmu otvora, segmentima fasada, ali i ornamentima bez obzira na određene izmjene. Kada je riječ o oštećenjima, zaključuju da se uglavnom radi o hemijskim i fizičkim oštećenjima koja su se najvećim dijelom desila kao posljedica ratnih dejstava u periodu 1992.-1995. godine, ali i oštećenjima usljed dotrajalosti i neodržavanja, pa ih je trebalo adekvatno sanirati. Zabilježene su i neke neprimjerene intervencije kakav je slučaj sa nadstrešnicom na ulazu u Rektorat i Pravni fakultet na reprezentativnoj fasadi prema obali Miljacke, koja je, zbog obrušavanja fasade izgrađena u zaštitne svrhe, a koju je, poštujući vrijednost ovog objekta, trebalo izvesti manje nametljivo.

Možemo zaključiti da su brojni razlozi zbog kojih se Pravosudna palata svrstava u red najmonumentalnijih zdanja u Sarajevu iz austrougarskog perioda, a u prvom redu je njena historijska vrijednost, jedinstvenost i reprezentativnost. Budući da je Pravosudna palata zadržala svoju autentičnost, Odlukom Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika iz 2018. godine, ova građevina je, zajedno sa izvornim namještajem, proglašena nacionalnim spomenikom od izuzetnog značaja za Bosnu i Hercegovinu. Iako je monografija *Pravosudna palata: elaborat zaštite fasadnog platna* od najveće koristi za sve one koji su zainteresirani za istraživanje historije arhitekture, graditeljskog nasljeđa, historije umjetnosti i kulturne historije, svojim sadržajem otvorena je i za širu čitalačku publiku. Publikacije u kojima se govori o vrijednim kulturno-historijskim dobrima i revitalizaciji graditeljske baštine, kakva je i ova monografija, možemo smatrati davanjem doprinosa u promociji našeg kulturno-historijskog nasljeđa. S druge strane, govoriti o graditeljskom nasljeđu Sarajeva, ujedno znači imati i obavezu uvažavanja i slijedenja doktrina zaštite graditeljskog nasljeđa, iznalaženja rješenja za sve nestručne intervencije i dogradnje, ali i davanja smjernica za buduću, kontinuiranu brigu o svakom vrijednom spomeniku kako bi se sačuvala njegova autentičnost i integritet i kako bi se spasio od daljnjeg propadanja.

Lamija Hatibović
Orijentalni institut, Univerzitet u Sarajevu

Lemja Chabbouh-Akšamija – Mirza Hebib – Ammar Akšamija – Dženis Avdić

PRAVOSUDNA PALATA **JUDICIAL PALACE**

Elaborat zaštite fasadnog platna
Study on protection of building's facade

